

Konfiskeerimise regulatsiooni rakendumise ülevaade

Urvo Klopets

Tallinn 2010

Justiitsministeeriumi kriminaalteabe ja analüüsi talitus
Kriminaalpoliitika osakond

Väljaandja:
Justiitsministeerium
Tõnismägi 5a
15191 Tallinn
Telefon: 6 208 100
Faks: 6 208 109
e-post: info@just.ee

Kõik käesolevas materjalis esitatu on kaitstud autoriõigusega, mis kuulub Justiitsministeeriumile. Väljaande tsiteerimine või refereerimine on lubatud üksnes juhul, kui viidatakse materjali autoritele. Ilma Justiitsministeeriumi eelneva kirjaliku nõusolekuta ei ole väljaannet või selle osi lubatud mingil viisil publitseerida.

Sisukord

Sisukord	3
Lühikokkuvõte	4
Sissejuhatus	5
1. Arestitud ning konfiskeeritud vara	7
1.1. Arestitud vara	7
1.2. Konfiskeeritud vara.....	7
1.2.1. Piirkonnad.....	8
1.3. Arestitud vara konfiskeerimine	8
1.3.1. 2009. aastal arestitud varade konfiskeerimine	9
1.4. Kuriteoliigid.....	10
2. Konfiskeerimise liik.....	12
2.1. Konfiskeerimise asendamine.....	14
2.1.1. Arestimise asendamine	14
2.2. Kolmanda isiku vara konfiskeerimine.....	14
3. Põhjendused konfiskeerimisele ning konfiskeerimata jätmisele	16
3.1. Konfiskeerimata vara ning selle põhjendamine	16
3.2. Konfiskeeritud vara ning selle põhjendused	17
4. Täiendavad teemad.....	19
4.1. Arestitud vara müümine menetluse kestel	19
4.2. Konfiskeeritud vara realiseerimine.....	19
4.3. Arestitud vara hoidja	19
4.4. Vara laiendatud konfiskeerimine majandusalastes kuritegudes.....	19
4.5. Konfiskeerimine juriidiliselt isikult.....	20

Lühikokkuvõte

1. Analüüsi eesmärgiks oli anda ülevaade kuritegudega saadud vara konfiskeerimisest 2009. aastal ning selgitada sellega seotud kitsaskohad.

Statistika

2. 2009. aastal konfiskeeriti vähem kuritegelikku vara kui 2008. aastal: vastavalt 10,5 mln ja 14,3 mln krooni ulatuses. Lisandusid sõidukid, kinnistud jms. Vara laiendatud konfiskeerimine moodustas 2009. aastal konfiskeeritud rahast 13% (1/3 kriminaalasjadest) ning 2008. aastal 12%.
3. Kolmanda isiku vara konfiskeeriti 2009. aastal kuues kriminaalasjas. Juriidilistelt isikutelt konfiskeeriti 2009. aastal vara viie kriminaalasja raames.
4. Arestitud vara väärtus oli suurem kui konfiskeeritud vara väärtus – kokku arestiti 2009. aastal 24 mln krooni väärtuses kuritegelikku vara. Lisandusid MTA kriminaalasjades olevad sõidukid (9), kinnistud (10) jms. Osaliselt jäeti konfiskeerimise tagamiseks arestitud vara tsiviilhagi katteks.
5. Kõige enam konfiskeeriti kuritegelikku vara Põhja piirkonnas (63,5%) ning kõige vähem Läänes (7,7%). Viru piirkond moodustas 20,2% ning Lõuna 8,6%.
6. Kriminaalasjade arvu järgi konfiskeeriti kõige enam Põhja piirkonnas (108 kriminaalasja). Teistes piirkondades oli kriminaalasjade arv oluliselt madalam - Viru piirkonnas 14 kriminaalasja, järgnesid Lõuna (12) ning Lääne (8) piirkonnad.
7. Kuigi Viru piirkonnas konfiskeeriti aasta jooksul 2,11 miljonit krooni, moodustas sellest suurema osa üks kriminaalasi, mille konfiskeeriti ligi 1,8 miljonit krooni.
8. Kõige enam konfiskeeriti narkokuritegudes (33%) – 3,48 mln krooni ja majanduskuritegudes (19%) – 2 mln krooni. Kuritegeliku ühenduse kuritegudes konfiskeeriti 1,92 miljonit krooni (18%).
9. Kuigi Põhja piirkonnas registreeriti 2009. aastal 43% kõikidest narkokuritegudest, konfiskeeriti seal 88% narkokuritegudes konfiskeeritud rahast.
10. Politsei menetluses olnud/olevatest kriminaalasjadest, kus kohaldati 2009. aastal arestimist konfiskeerimise tagamiseks, on võetud menetlusotsus vastu 68% vara osas (12,3 miljonit krooni). Sellest omakorda 64% (7,9 miljonit krooni) osas vara konfiskeeriti või mõisteti tsiviilhagi katteks, ülejäänud osas (4,4 miljonit krooni) arestitud vara vabastati või jäeti erinevatel põhjustel aresti alla. Maksu- ja tolliameti menetluses 2009. aastal arestitud varadest on enamikes menetlus käimas.
11. Arestitud vara võib jääda konfiskeerimata seoses sellega, et ei ole suudetud tõendada vara seotust kuriteoga või puudub piisav seos eeldamiseks seda, et vara on omandatud kuriteo toimepanemise tulemusena. Samuti võib konfiskeerimata jätmise põhjuseks olla vara mõistmine tsiviilhagi katteks või menetlusliik. Lisaks jäetakse vara laiendatud konfiskeerimine kohaldamata juhtudel, mil isikule ei mõisteta karistuseks üle 3-aastast vangistust.
12. Konfiskeerimise asendamine (KarS § 84) ei ole laialt levinud.

Sissejuhatus

Analüüsi eesmärk on anda ülevaade konfiskeerimisest 2009. aastal ning selgitada konfiskeerimisega seotud kitsaskohad. Lisaks kuritegudes saadud varade konfiskeerimisele (KarS § 83¹) vaadeldakse ka kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimist (KarS § 83²). Analüüsis käsitletakse ka piirkondade erinevusi kriminaaltulu konfiskeerimisel.

Konfiskeerimise regulatsioon tänasel kujul rakendus 01.02.2007. Uus regulatsioon tõi kaasa olulise muutuse karistusseadustikus (KarS), võimaldades konfiskeerida süüteoga saadud vara ka juhul, kui see kuulub kolmandale isikule ja on omandatud täielikult või olulises osas toimepanija arvel või muul viisil turuhinnast oluliselt soodsamalt (§ 83¹). Suurem muutus seisnes aga selles, et muudatusega loodi võimalus vara laiendatud konfiskeerimiseks (§ 83²) – so võimalus konfiskeerida vara, kui kuriteo olemuse, isiku legaalse sissetuleku ja varandusliku olukorra ning elatustaseme erinevuse või muu põhjuse tõttu on alust *eeldada*, et isik on saanud vara kuriteo tulemusena. Vara laiendatud konfiskeerimine on siiski võimalik vaid konkreetselt määratletud kuritegudes ning juhtudel, mil isik mõistetakse selles kuriteos süüdi ning karistatakse üle 3-aastase või eluaegse vangistusega. Kuna tänaseks on uus regulatsioon kehtinud ligi 4 aastat, on vajalik selgitada regulatsiooni võimalikud kitsaskohad.

Suur osa kriminaaltulu konfiskeerimisega seotud probleemidest on selgunud intervjuude pinnalt (vt ptk 4).

Käesolevas analüüsis ei hinnata konfiskeeritud vara haldamisega seotud probleeme, kuna neid käsitletakse siseministeeriumi poolt 2010. aastal läbi viidavas auditis „Asitõendite, leidude ja konfiskeeritud varade arvestus ja käitlemine“. Konfiskeeritud varade haldamisega seotud auditi osaga on justiitsministeeriumil võimalik tutvuda 2011. aasta jaanuaris. Samuti ei käsitleta 2009. aastal twinning-projekti „Support of the Creation of National Monitoring Centre of the Criminal Proceeds“ raames koostatud „Kriminaaltulu tuvastamise strateegia“ kavandit, mille eesmärgiks oli sisendi loomine kriminaaltulu tuvastamise strateegia koostamisel.¹

Metoodika

Andmete kogumisel võeti aluseks 2009. aastal tehtud lahendid, mis olid analüüsi tegemise hetkeks jõustunud², andmeid on võrreldud 2008. aastaga. Andmed on kogutud kohtuinfosüsteemi (KIS) andmete põhjal. Kuna andmed on kogutud 2009. aasta konfiskeerimistes, mille jõustumine langes ka 2010. aastasse, siis ei saa tagada 100%-list täpsust – mõned konfiskeerimise otsused jõustuvad alles ringkonnakohtu või Riigikohtu lahenditega. 2008. aasta andmed kogus justiitsministeeriumi kriminaalteabe ja analüüsi talituse nõunik Jako Salla 2009. aastal. Kuna konfiskeerimise osas eraldi andmeid ei koguta ning statistikapäringuid võimalik teha ei ole, on analüüsis käsitletud andmed kogutud (avalike) kohtulahendite seast märksõnaotsinguga.

Kuigi süüteoga saadud vara saab KarS § 83¹ alusel konfiskeerida ka väärteomenetluses, on käesolevas dokumendis käsitletud konfiskeerimist seoses toimepandud kuritegudega.

¹ Tegu on strateegia kavandiga, mis ei ole realiseerunud kriminaaltulu tuvastamise strateegia näol.

² September 2010

Ülevaate koostamisel intervjueeriti menetlejaid (majandusalaste ning ametialaste kuritegudega tegelevad prokurörid ning uurijad, ühes piirkonnas oli kaasatud ka narkoasjade prokurör).

Andmeid on kõrvutatud 2009. aasta jooksul arestitud summadega, arestimiste andmed pärinevad politsei- ja piirivalveametilt (PPA) ning maksu- ja tolliametilt (MTA).

2009. lahendite puhul on käsitletud ka neid konfiskeerimise otsuseid, kus viidatakse KarS § 83 varasemale redaktsioonile – so kuritegelikult teel saadud tulu konfiskeerimisele, sest kuriteo toimepanemise hetkel KarS § 83¹ ja § 83² ei kehtinud. Seega leidub konfiskeeritud vara hulgas ka juhtumeid, mil KarS § 83¹ ning § 83² sellisel kujul ei olnud veel jõustunud.

Piirangud

Ülevaate puhul peab arvestama, et aluseks on võetud aasta jooksul *tehtud* lahendid. Seetõttu ei kajastu siinkohal need lahendid, milles on tehtud küll otsus, kuid mis ei ole jõustunud analüüsi läbiviimise hetkeks. Käsitletud on üksikuid lahendeid, milles 2010. aastal on kõrgema astme kohtuotsusega muudetud 2009. aasta lahendit – seda vaid juhtudel, mil konfiskeeritav vara on jäetud muutmata. Lisaks 2008. ning 2009. aasta lahenditele on näidetena toodud välja ka 2010. aasta kohtulahendeid.

Andmestik ei sisalda konfidentsiaalseid lahendeid, millele analüüsi autoril puudus ligipääs. Piiranguna peab arvestama lisaks ka seda, et kõik konfiskeerimise lahendid ei pruukinud ülevaate koostajale olla kättesaadavad nt märksõnade ebapiisavuse või infosüsteemi vigade tõttu. Samuti ei ole kõikides kriminaalasjades kohtuotsusest võimalik välja lugeda konfiskeeritud summade suurust – seda juhtudel, kui kohtuotsuse kohaselt kuuluvad konfiskeerimisele nt „kontodel olevad summad“.

Lisaks eelnevale võib tulemusi mõjutada ka raha konfiskeerimine mõne muu kriminaalmenetluse seadustiku paragrahvi järgi, mida eraldi ei analüüsitud, nt KrMS § 126.

1. Arestitud ning konfiskeeritud vara

1.1. Arestitud vara

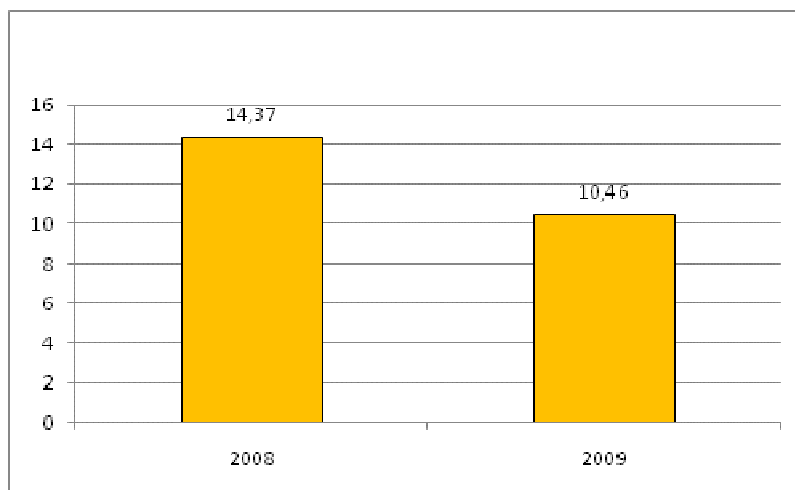
2009. aastal arestiti kokku 24,22 miljoni krooni väärtuses kuritegelikku vara (so konfiskeerimise tagamiseks). Sellest 18,22 miljonit arestiti politsei³ ning 6 miljonit maksu- ja tolliameti poolt.

Politsei poolt arestitud varade väärtuses on hinnatud ka mitterahalised varad (nt kinnistud, autod) rahalisse vääringusse. Summa ei kajasta alati kogu vara väärtust, mis isikutelt kinnipidamisel ära võeti, kuna osa vara käsitletakse asitõendina ning need arestitud vara arvestuses alati ei kajastu. Küll aga kajastuvad KarS §§ 83¹ ja 83² alusel konfiskeeritud asitõendid konfiskeeritud vara hulgas. Aasta jooksul konfiskeeriti vara 142-s kriminaalasjas, samas kui vara arestiti 2 korda väiksemas arvus kriminaalasjades (74). Üheks selle põhjuseks võibki olla asjaolu, et läbiotsimisel äravõetud sularaha arestimiste statistikas ei kajastu.

Lisaks eelnevale arestiti ja/või võeti MTA menetluses olevates kriminaalasjades 2009. aastal ära ka 10 sõidukit, 9 kinnistut, kodutehnikat jms.⁴

1.2. Konfiskeeritud vara

2009. aastal konfiskeeriti kriminaalasjades raha kokku 10,46 miljoni krooni väärtuses, mis on vähem kui 2008. aastal. 2008. aastal⁵ konfiskeeriti kokku raha 14,37 miljoni krooni väärtuses, Lisaks konfiskeeriti 2009. aastal 16 sõidukit, kaks kinnistut ning muud vara (nt ehted, arvuti, mobiiltelefonid jne); 2008. aastal konfiskeeriti lisaks 6 autot ning elamu- ja maatulundusmaid.

Joonis 1. Konfiskeeritud raha (miljonites kroonides) 2008. ja 2009. aastal.

Kuigi summaarselt on 2008. ja 2009. aasta konfiskeerimised erinevad, oli näiteks 2008. aasta konfiskeerimiste seas üks kriminaalasi, kus konfiskeeriti üle 6 miljoni krooni. Seetõttu võib ühe mahuka kriminaalasia esinemine valimis olla määrava tähtsusega.

³ Andmed Politsei- ja Piirivalveametilt.

⁴ MTA poolt edastatud andmetes ei ole nende varade väärtust välja toodud.

⁵ Silmas peetakse kohtulahendi kuupäeva – otsuse jõustumine võis olla ka 2009. aastal.

Kuigi „Siseministeeriumi valitsemisala arengukava 2009-2012“ seadis eesmärgiks konfiskeerida 2009. aastal vähemalt 70 miljoni krooni väärtuses kriminaaltulu, ei ole see eesmärk saavutatud. Sama arengukava seadis eesmärgiks 2010. aastal konfiskeerida vähemalt 80 miljonit, 2011. aastal 90 miljonit ning 2012. aastal 110 miljonit krooni. Arengukava kohaselt kasvab arestitud kriminaaltulu maht igal aastal 10 miljoni krooni võrra.

1.2.1. Piirkonnad

Konfiskeerimise erisused piirkonniti⁶ võivad tuleneda kuritegude erinevast esinemissagedusest erinevates piirkondades või sellest, kui suures osas on saadud kuritegudest tulu ning kui palju on suudetud tõendada.

Tabel 1. Konfiskeeritud raha piirkondades⁷

	2009			2008		
	Konfiskeeritud raha (miljonites)	Osakaal (%)	Kriminaalasjade arv	Konfiskeeritud raha (miljonites)	Osakaal (%)	Kriminaalasjade arv
Põhja	6,64	63,5%	108	7,96	55,4%	82
Lõuna	0,9	8,6%	12	6,32	44,0%	8
Lääne	0,81	7,7%	8	0,02	0,1%	2
Viru	2,11	20,2%	14	0,07	0,5%	7

Kuigi nii 2008 kui 2009 aastal konfiskeeriti enim Põhja piirkonnas, on Põhja osakaal tõusnud (2008 a 55,4% ning 2009 a 63,5%). Teiste piirkondade järjestus on aga muutunud: 2009. aastaks on Lääne ning Viru piirkonna osakaal oluliselt kasvanud. Lõuna piirkonna oluline langus on tingitud asjaolust, et 2008. aastal konfiskeeriti ainuüksi ühes kriminaalasjas 6,17 miljoni krooni kriminaalset tulu. Viru piirkonna suur osakaal on tingitud peamiselt sellest, et ühe kriminaalasja raames konfiskeeriti 2009. aastal ligi 1,8 miljonit krooni. Kõikides piirkondades on kasvanud kriminaalasjade arv, milles konfiskeerimist kohaldatai.

Konfiskeerimise praktikat võib tõenäoliselt oluliselt mõjutada asenduskonfiskeerimise kohaldamine või selle mittekohaldamine (vt täpsemalt ptk 2.1). Mõju võib avaldada ka menetlusliik – nt kokkuleppemenetluses võib tegu olla kokkuleppe objektiga, üldmenetluses võib aga kohus konfiskeerimise teatud juhtudel kohaldamata jätta (vt täpsemalt ptk 3).

1.3. Arestitud vara konfiskeerimine

Kuigi konfiskeeritud vara väärtus on 2-4 korda madalam arestitud varade väärtusest, on selle üheks põhjuseks see, et konfiskeeritud vara puhul ei ole rahaliselt hinnatud konfiskeeritud asju/esemeid (kinnisvara, autod jms). Arestitud ning konfiskeeritud varade väärtus on erinev ka seetõttu, et algselt arestitud varad võivad hiljem kuuluda tsiviilhagi tagamiseks.⁸ Käesolevas ülevaates on konfiskeeritud varana käsitletud üldjuhul neid summasid, mis konfiskeeriti riigieelarvesse (seega ei ole analüüsitud tsiviilhagide katteks arestitud summasid, kuigi ka sellest osast võidi teatud osa konfiskeerida kuriteoga saadud varana).

⁶ Piirkondade jaotuse all peetakse silmas järgnevat: Põhja piirkond – Põhja ringkonnaprokuratuur ning Harju maakohus; Lõuna piirkond – Lõuna ringkonnaprokuratuur ning Tartu maakohus; Lääne piirkond – Lääne ringkonnaprokuratuur ning Pärnu maakohus; Viru piirkond – Viru ringkonnaprokuratuur ning Viru maakohus.

⁷ Arvestatud vaid raha konfiskeerimist.

⁸ Näiteks majanduskuritegudes võib pärast tsiviilhagi rahuldamist konfiskeeritava vara hulk oluliselt väheneda.

Kriminaalasjas 1-09-17752 arestiti umbes 7,9 miljoni krooni väärtuses raha. Kokku konfiskeeriti umbes 224 000 krooni, samuti väärtpabereid, osakuid ning võlakirju. Ligi 7,7 miljonit krooni määrati kohtu poolt tsiviilhagi katteks.

Kriminaalasjas 1-09-16675 arestiti ning võeti ära vara enam kui 9 miljoni krooni väärtuses (sh nii tsiviilhagi kui ka arestimise tagamiseks). Summast 3,55 miljonit määrati tsiviilhagi katteks. Osaliselt vara tagastati, kaks korterit jäeti aresti alla kuni asenduskonfiskeerimisega määratud summa tasumiseni. Kohtuotsusega konfiskeeriti riigieelarvesse ligi 765 000 krooni.

Läbiviidud intervjuudes avaldati arvamust, et suurem arestitava vara hulk on seotud ka sellega, et menetluse alguses ei ole võimalik kõike ette näha (tsiviilhagi või kriminaalset tulu), kuid arestimata jätmisel võetakse raha kontodelt enne kohtuotsust välja.

1.3.1. 2009. aastal arestitud varade konfiskeerimine

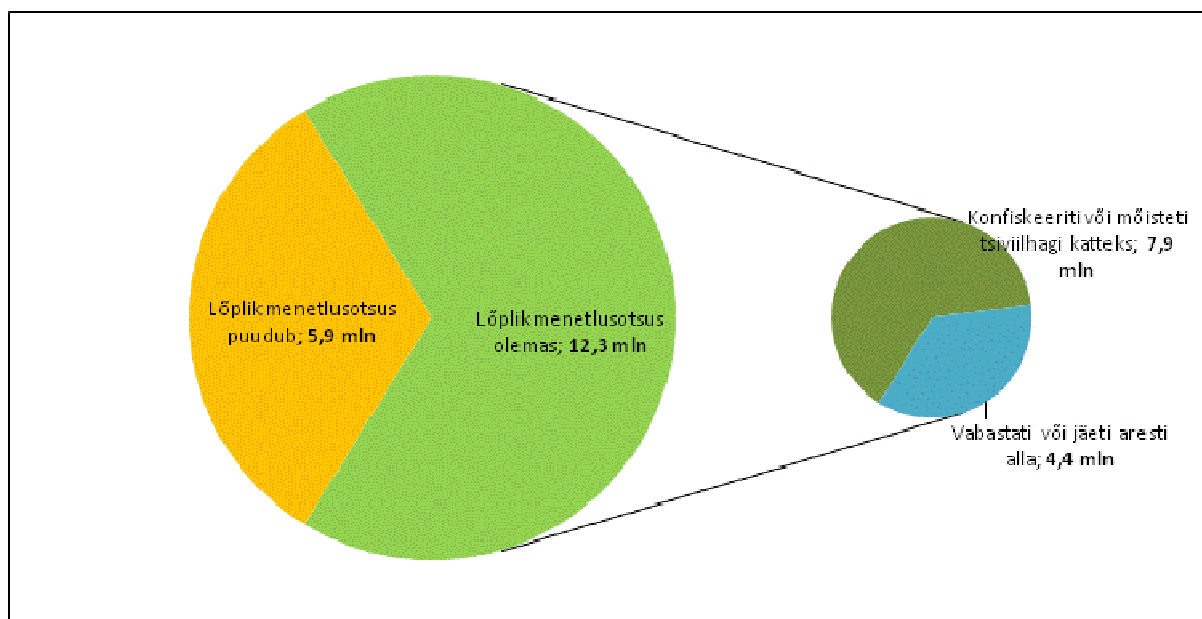
Leidmaks võimalikke takistusi arestitud vara konfiskeerimisel, võeti aluseks 2009. aastal arestitud varad ning selgitati, kas need jõudsid konfiskeerimiseni. Politsei menetluses olevatest kriminaalajadest, kus 2009. aastal arestiti vara konfiskeerimise tagamiseks, on otsus jõustunud 46 asjas, 15-s kriminaalasjas menetlus kestab. 46 kriminaalaja pinnalt on võimalik hinnata ka arestimise konfiskeerimisele pööramist ning põhjendusi konfiskeerimata jätmiseks.

Mitmetel juhtudel ei ole selge, missugune osa summast arestiti tsiviilhagi ning milline osa konfiskeerimise tagamiseks, samuti ei erista kohtud tingimata vahendi/objekt arestimist kriminaaltulu arestimisest. Nii on näiteks kriminaalasjas 1-09-19086 arestitud erinevat vara alates istutuspoetidest kuni elektrigeneraatorini. Vara arestimise määruks on kirjas järgnev: „Kõnesoleval juhul võib kohus A süüdimõistmise korral kohaldada vara konfiskeerimist nii KarS § 83² lg 1 alusel, kui ka KarS § 83 lg 2 alusel, kuna osa prokuröri poolt loetletud ja arestimisele kuuluvatest esemetest - ämbrid, tünnid, istutuspotid - võisid olla ka süütegude toimepanemise vahendiks.“⁹ Nimetatud juhtumi puhul vabastati kaks eset aresti alt – elektrigeneraator ning sülearvuti koguväärtusega 246 099. Ülejäänud vara kas konfiskeeriti kriminaaltuluna (auto, sularaha, püstol, padrunid, elektriventilaatorid jne) või hävitati (nt plasttünnid, ämbrid jne).

Politsei menetluses olnud ning 2009. aastal arestitud varadest on käesoleva ülevaate koostamise seisuga¹⁰ menetlusotsus konfiskeerimise kohta vastu võtmata vara osas väärtusega 5,9 miljonit krooni. Ülejäänud 12,3 miljoni krooni osas on menetlusotsus vastu võetud. Kriminaaltuluna arestitud varadest, mille osas on lõplik menetlusotsus vastu võetud, konfiskeeriti või mõisteti tsiviilhagi katteks u 7,9 miljonit krooni. Ülejäänud vara kas tagastati/vabastati aresti alt, jäeti aresti alla seoses mõne muu menetluse või asenduskonfiskeerimisega.

⁹ Seetõttu ei ole ka politsei- ja piirivalveameti koostatud andmestik täpne selles osas, kui palju sai arestitud varadest konfiskeeritud. Samuti on PPA esitatud andmestik nimetatud kriminaalasjas arvestanud andmestikku vaid osa arestitud varast.

¹⁰ 26.11.2010

Joonis 2. 2009. aastal arestitud varade konfiskeerimine politsei menetluses olevates kriminaalasjades

Maksu- ja tolliameti menetluses olevatest asjadest, kus arestiti vara 2009. aastal, on suurem osa kriminaalasju endiselt menetluses. Kahes kriminaalasjas tagastati kogu arestitud vara umbes 440 000 krooni ulatuses – neist ühel juhul mõisteti isikud süüdi, teises lõpetati menetlus tõendamatusesse tõttu. Lisaks tagastati 2 arestitud autot, kodutehnikat. Nendes asjades, kus lõplik menetlusotsus tehti, konfiskeeriti ligi kaks miljonit krooni, 3 autot, 1 kinnistu, mootorpaat jm.

1.4. Kuriteoliigid

Enamik 2009. aasta konfiskeerimisi leidis aset kriminaalasjades, mis seotud narkootiliste ainete käitlemisega (KarS § 183-189) – kokku 115 kriminaalasja. 12 kriminaalasja olid seotud majandusalaste kuritegudega. Lisaks oli kahe kriminaalasja puhul tegu kuritegeliku ühendusega (seotud majandusalaste kuritegudega).

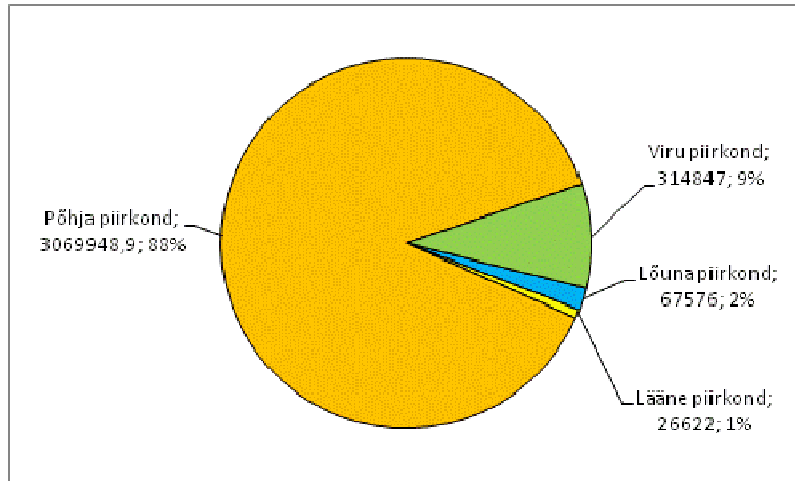
Kuigi kriminaalasjade arv majandusalastes ning kuritegeliku ühendusega seotud kuritegudes oli narkokuritegudega võrreldes oluliselt madalam, konfiskeeriti 37% rahast just nendes asjades. Narkokuritegudega seotud kriminaalasjades konfiskeeriti 33% kõikidest konfiskeeritud summadest.

Tabel 2. Konfiskeerimised kuriteoliikide kaupa

Kuriteoliik	Konfiskeeritud summa	Osakaal (%)
Narkokuriteod	3 478 994	33%
Majandusalased kuriteod ¹¹	2 008 715	19%
Kuritegelik ühendus	1 919 160	18%
Ametialased kuriteod	679 695	6%
Muud kuriteod	2 375 900	23%

¹¹ Kuritegeliku ühendusega seotud kriminaalasjades oli samuti tegu majandusalaste kuritegudega, kuid on arvestatud eraldi ning ei kajastu majandusalaste kuritegude all. Majandusalaste kuritegude all ei kajastu ka KarS § 392 kuriteod, sest olid seotud narkokuritegudega.

Kõige suurema grupi moodustanud narkokuritegudest 88% juhtudest konfiskeeriti *raha* Põhja piirkonnas, järgnes Viru piirkond. Põhja piirkonnas konfiskeeriti kuriteoga saadu vara 90 kriminaalasjas, ülejäänud piirkondades oluliselt vähem: Viru piirkonnas 13, Lõuna piirkonnas 7 ning Lääne piirkonnas 5-s kriminaalasjas.

Joonis 3. Narkokuritegudes konfiskeeritud raha piirkonniti

Kuigi narkokuritegudes konfiskeeritud rahast konfiskeeriti ligi 9/10 Põhja piirkonnas, ei ole registreeritud kuritegude osakaalud erinevates piirkondades samad. Põhja piirkonnas registreeriti 2009. aastal 43% narkokuritegudest¹², Lõuna piirkonnas 27%, järgnesid Viru (19%) ning Lääne piirkond (11%). Ka nende narkokuritegude registreerimises, mille puhul on võimalik kohaldada vara laiendatud konfiskeerimist¹³, on registreeritud kuritegude osakaal oluliselt erinev – Põhja piirkond 45%; järgnevad Lõuna (27%), Viru (20%) ning Lääne (8%) piirkonnad.

Majanduskuritegude puhul oli tegu nii maksukelmuste, ebaseadusliku tubaka ja alkoholi käitlemise kui ka rahapesuga. Kõige enam konfiskeeriti majanduskuritegudes raha Põhja piirkonnas (57%; lisaks 1 auto, väärtpaberid jm), järgnesid Lõuna (29%; 3 autot), Lääne (9%) ning Viru (5%; 1 auto) piirkonnad.

Kuritegeliku ühendusega seotud kriminaalasjades konfiskeeriti 1,92 miljonit krooni, kokku kahes kriminaalasjas.

¹² KarS §§ 183-189

¹³ KarS § 184; 185; 189

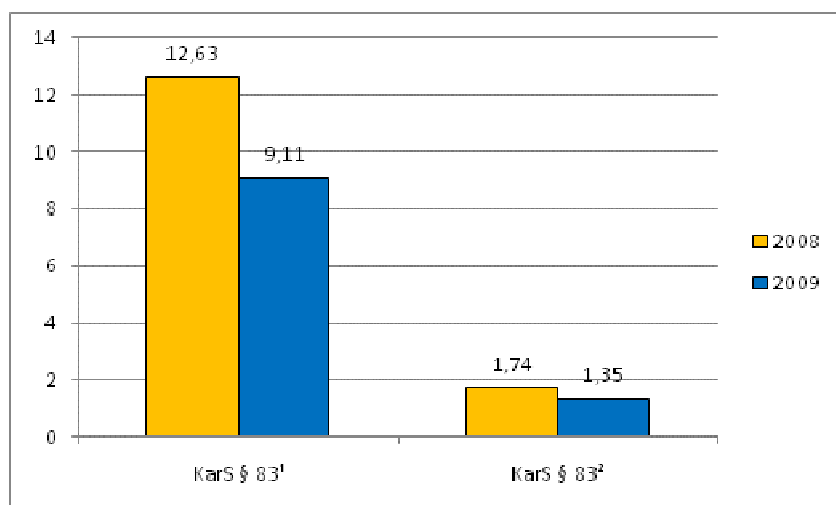
2. Konfiskeerimise liik

Enamasti on kriminaalasjades kohaldatud konfiskeerimist KarS 83¹ järgi. KarS § 83² (vara laiendatud konfiskeerimine) on vähem levinud. Süüteoga saadud vara konfiskeerimine (KarS § 83¹) ei ole kuriteoliigiti piiratud. Vara laiendatud konfiskeerimist (§83²) on võimalik kohaldada vaid juhul, kui selle kohaldamine on KarSi eriosas konkreetse kuriteo juures välja toodud. Kokku on võimalik vara laiendatud konfiskeerimist kohaldada 21 kuriteo puhul.

Tabel 3. Vara laiendatud konfiskeerimist võimaldavad kuriteokoosseisud

§	Kuriteokoosseis
§ 133	Orjastamine
§ 175	Alaealise prostitutsioonile kallutamine
§ 176	Alaealise prostitutsioonile kaasaaitamine
§ 184	Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine
§ 185	Narkootilise ja psühhotroopse aine edasiandmine nooremale kui kaheksateistaastasele isikule
§ 189	Narkootilise ja psühhotroopse aine levitamise ettevalmistamine
§ 231	Eesti Vabariigi vastu suunatud vägivaldne tegevus
§ 232	Riigireetmine
§ 234	Salakuulamine
§ 237	Terrorikuritegu
§ 237 ³	Terrorikuriteo ja selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamine ning toetamine
§ 255	Kuritegelik ühendus
§ 256	Kuritegeliku ühenduse organiseerimine
§ 268	Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine
§ 268 ¹	Prostitutsioonile kaasaaitamine
§ 294	Altkäemaksu võtmine
§ 391	Salakaubavedu
§ 392	Keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu
§ 394	Rahapesu
§ 414	Lõhkeaine ebaseaduslik käitlemine
§ 415	Lõhkeseadeldise ja selle olulise osa ebaseaduslik käitlemine

Lisaks on vara laiendatud konfiskeerimise kohaldamiseks vajalik, et kohus oleks isiku mõistnud kuriteos süüdi ning karistanud teda üle kolmeaastase või eluaegse vangistusega. Vara laiendatud konfiskeerimist ei kohaldata varale, mille osas isik tõendab, et see on omandatud õiguspäraste vahendite arvel.

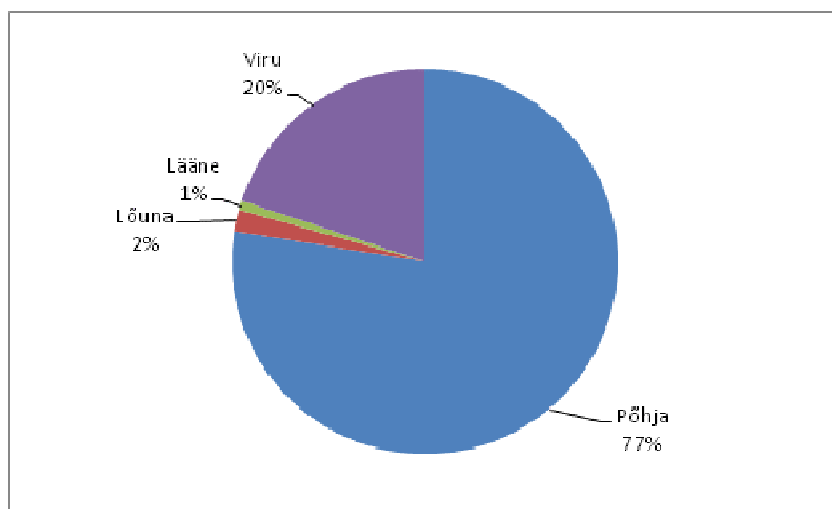

Joonis 4. 2008 ja 2009. aasta võrdlus konfiskeerimise liigi järgi (miljonites kroonides)

KarS § 83¹ järgi konfiskeeriti 9,11 miljoni krooni väärtuses raha, lisaks 8 autot, kinnistu jm. Võrreldes 2008. aastaga konfiskeeriti 3,5 miljoni krooni võrra vähem raha.

Vara laiendatud konfiskeerimist kohaldati ligi kolmandikus 2009. aasta kriminaalasjadest (N=44). Kokku kohaldati laiendatud konfiskeerimist 1,35 miljoni krooni ulatuses (2008. aastal 1,74 miljonit). Samuti konfiskeeriti 10 autot, väärtabereid, mobiiltelefone jm. Kõikidest konfiskeerimistest (KarS §§ 83¹ ja 83²) moodustas vara laiendatud konfiskeerimine 13%.

Vara laiendatud konfiskeerimistest 77% kohaldati Põhja piirkonnas, järgnes Viru piirkond (20%). Kuigi konfiskeerimised Viru piirkonnas moodustasid viiendiku, konfiskeeriti vara vaid kahes kriminaalasjas. Lõuna ning Lääne piirkonnas kohaldati vara laiendatud konfiskeerimist kahes kriminaalasjas ning need jäid mõlemal juhul alla 25 000 krooni.

Joonis 5. Vara laiendatud konfiskeerimine piirkonniti

Vara laiendatud konfiskeerimist on kohaldatud peamiselt narkokuritegudes (KarS § 184) – 41 kriminaalasjas. Ülejäänud kolmel juhul oli tegu rahapesuga, neis ühel korral lisaks ka kuritegeliku ühendusega. Narkokuritegudes konfiskeeriti KarS § 83² alusel pisut üle 1 miljoni krooni. Ligi 300 000 krooni konfiskeeriti seoses rahapesuga.

Kuigi vara laiendatud konfiskeerimist saab kohaldada loetud arvu kuritegude puhul, on kriminaalasjas 1-09-14071 kohus rakendanud vara laiendatud konfiskeerimist, kuid jätnud tähelepanuta, et KarS § 199, 200 ning 418 puhul ei ole võimalik vara laiendatud konfiskeerimist kohaldada. Kohtuotsuse pinnalt ei ole võimalik järeldada, kas tegu on trükivea või kriminaalmenetluse reeglite vastu eksimisega. Kriminaalasjas esitati seoses karistuse kergendamise sooviga apellatsioon, kuid ka ringkonnakohus on eksimuse jätnud tähele panemata ning käsitles vaid apellatsioonis esitatud kaebust.

Kuigi vara laiendatud konfiskeerimise säte lubab vara konfiskeerida suures ulatuses (st isiku kogu vara), siis realselt selliseid juhtumeid ette ei tulnud – keskmiseks konfiskeeritud rahaliseks summaks oli 34 600 krooni, mediaanväärtuseks 6 954 krooni. Suurim KarS § 83² alusel konfiskeeritud summa oli 452 282 krooni.

2.1. Konfiskeerimise asendamine

KarS § 84 kohaselt võib kohus juhtudel, kui süüteoga saadud vara on võõrandatud, ära tarvitatud või selle äravõtmine pole muul põhjusel võimalik või otstarbekas, mõista välja summa, mis vastab konfiskeerimisele kuuluva vara väärtusele. Sisuliselt tähendab eelnev seda, et näiteks juhul, kui isik on kriminaaltulu kaotanud börsil, mänginud maha kasiinos vms, võib kohus nõuda isikult riigituludesse konkreetse summa ning jätta selle tagamiseks aresti alla nt isiku kinnisasja.

2009. aasta kohtuotsustes kohaldati KarS §-i 84 kaheksas kriminaalasjas. Läbi konfiskeerimise asendamise kuulus konfiskeerimisele 3,9 miljonit krooni. Kolmes kriminaalasjas konfiskeerimise tagamiseks varale aresti ei seatud. Ülejäänud juhtudel seati konfiskeerimise tagamiseks arest kinnistule, ühel juhul kontole. Ühes 2010. aasta otsuses jäeti konfiskeerimise tagamiseks aresti alla ka suures koguses hokivarustust.

Asenduskonfiskeerimist ei kohaldata palju, kuid tegu peaks olema efektiivse võimalusega kriminaaltulu väljamõistmiseks – seda näiteks narkootikumidega seotud kriminaalasjades, kus isiku ütlustele või muule tuginedes on võimalik kriminaaltulu (probleemide osas vt ka p 3.1.).

Kuna suur osa kriminaalasjadest saadetakse kohtusse kokkuleppemenetluses, on keeruline jälgida konfiskeerimata jätmise põhjendusi asjades, kus kuriteoga saadud tulu on tõendatud. Nt kriminaalasjas nr 1-09-5286 said kohtueelse menetluse kokkuvõtte kohaselt isikud kuritegelikku tulu alates mõnesajast kroonist kuni mitmekümne tuhande kroonini – kokku teenisid nad kohtueelse menetluse kokkuvõtte kohaselt tulu minimaalselt 104 000 krooni. Kohtuotsusega konfiskeeriti ühelt isikult ära võetud 16 500 krooni; asenduskonfiskeerimist ei kohaldata.

2.1.1. Arestimise asendamine

Seoses konfiskeerimise asendamisega on praktikas tekkinud probleem, et kriminaalmenetluse seadustiku § 142 on mitmeti tõlgendatav. KrMS § 142 kohaselt on vara arestimise eesmärgiks tsiviilhagi, konfiskeerimise ja varalise karistuse tagamine. Kuna seaduses ei ole otsesõnu kirjas, et arestimist võib kohaldada ka vara konfiskeerimise asendamise tagamiseks, on intervjueeritud menetlejate sõnul tekkinud olukord, kus teatud piirkondades (nt Pärnu maakohtus) peetakse võimalikuks arestimist konfiskeerimise asendamise tagamiseks, kuid kõikides piirkondades mitte. Kui kriminaalmenetluse algusetapil jäetakse asenduskonfiskeerimise tagamiseks vara arestimata, ei pruugi kohtuotsuse tegemisel seda vara enam süüdistataval olla.

2.2. Kolmanda isiku vara konfiskeerimine

KarS § 83¹ lg 2 ja 83² lg 2 kohaselt võib kohus erandina konfiskeerida ka kolmandale isikule kuuluva vara, kui:

- 1) see on omandatud täielikult või olulises osas toimepanija arvel, kingitusena või muul viisil turuhinnast oluliselt soodsamalt või
- 2) kolmas isik teadis, et vara võõrandatakse talle konfiskeerimise vältimiseks.

Kolmanda isiku vara konfiskeeriti 2009. aastal kuues kriminaalasjas, mida on kolme võrra enam kui 2008. aastal.¹⁴ Konfiskeeriti 5 autot, mootorpaat, kodutehnikat, 1 kinnistu. Samuti konfiskeeriti raha, milles kolmandalt isikult konfiskeeritud vara ulatust ei ole avalike kohtulahendite pinnalt võimalik täpselt selgitada, sest kriminaalasjades oli mitu konfiskeerimise alust. Kuivõrd 5 kriminaalasia lahendati kokkuleppemenetluses ning 1 lõpetati otstarbekusest, on järgnevad põhjendused võetud vara arestimise määrustest.

Näiteks on olnud tegu juhtumitega, mil raha konfiskeeriti süüdistatavaga seotud ettevõttelt, mida kasutati rahapesuks (2 kriminaalasia). Mõlemal juhul oli kahtlustatav ettevõtte/ettevõtete juhatuse ainuliige ning raha arestimine ettevõtete kontolt oli seega seostatav kolmanda isiku teadmisega vara ebaseadusliku päritoluga. Kolmes kriminaalasjas konfiskeeriti kolmandale isikule kuuluv(ad) sõiduk(id). Neist ühel juhul registreeriti kahtlustatavale kuuluv auto ümber abikaasa nimele 7 päeva pärast kahtlustatava vahistamist; juhtumi puhul toimus ümberregistreerimine päev pärast kahtlustatava vara arestimise määruse koostamist. Nende juhtumite puhul on nähtud, et tegelik vara kasutaja on süüdistatav, kuid vara kuulub kolmandale isikule. Oluliseks võib osutada ka kolmanda isiku sissetulek vara soetamise hetkel.

2009. aastal kolmandale isikule kuuluva kinnistu konfiskeerimisel mängis olulist rolli fakt, et kinnistu laenumakseid tasus kahtlustatav, samuti tegeles kinnistu müümisega. Johtuvalt sellest oli kohtul alust arvata ka seda, et kolmandale isikule on kinnistu võõrandatud eesmärgiga vältida konfiskeerimist ning ka seda, et kolmas isik oli nendest asjaoludest teadlik.

Menetleja peab tõendama kolmanda isiku teadlikkuse sellest, et võõrandamine on seotud sooviga vältida konfiskeerimist. Seetõttu muutub ka menetlus keerulisemaks.

Ühe prokuröri sõnul on tal esinenud juhtum, mil kohus jättis kinnisasja konfiskeerimata, sest kohtule ei suudetud tõendada, et majale tehtud juurdeehitus oleks tehtud rahapesukuriteo toimepanemise ajal või järgselt.

Ilmselt võib siiski öelda, et kolmandale isikule kuuluva vara konfiskeerimises ei ole kuigi edukad oldud ning enamik konfiskeeritavast varast on konfiskeeritud menetlusaluselt isikult, kuigi üks konfiskeerimise regulatsiooni põhjuseid oli just kolmanda isiku nimele kirjutatud vara konfiskeerimine. Eelnõu seletuskirjas toodi välja varalise karistuse vähene praktiline väärtus viidates sellele, et tihtipeale on süüdimõistetud oma vara kirjutanud kolmandate isikute nimele. 2008. ja 2009. aasta andmete tuginedes ei ole võimalik väita, et kolmandatelt isikutelt konfiskeeritaks olulisel määral kuriteoga saadud vara.

¹⁴ Salla, J. 2009. Kuritegevus Eestis 2008. Justiitsministeerium: kriminaalpoliitika osakond. Tallinn.

3. Põhjendused konfiskeerimisele ning konfiskeerimata jätmisele

Tõenäoliselt on suuremad õiguslikud vaidlused (eeskätte vara laiendatud konfiskeerimise osas) jäänud ära seoses sellega, et kohtuotsuste arv üldmenetluses on väga väike. 2008. aastal konfiskeeriti vara kolmes üldmenetluse lahendis. 2009. aasta otsustest 10 tehti üldmenetluses (7% lahenditest). Süüteoga saadud vara konfiskeerimine on kohustuslik. Konfiskeerimise eelnõu¹⁵ kohaselt peab põhjendama, kui erandlikult kuriteoga saadud varale konfiskeerimist ei kohaldata.

Konfiskeerimise mittekohaldamine ei tohiks luua olukorda, mil kuriteod ning nendelt saadud tulu on tõendatud, kuid konfiskeerimine jäetakse kohaldamata, sest isikul ei ole seda konkreetset summa enam alles. Samas tuleb arvestada ka seda, et juhul, kui isik jääks konfiskeerimise asendamise tõttu ilma elukohast, kus elab ka tema perekond, siis ei pruugi asendamine olla alati mõistlik.

Käesolevas peatükis püütakse illustreerida ühtse kohtupraktika puudumist kriminaaltulu konfiskeerimise kohaldamisel. Vara laiendatud konfiskeerimisega seotud võimalikke probleeme ei ole käsitletud teadaolevalt üheski Riigikohtu otsuses ning ka see võib mõjutada kohtute erinevat konfiskeerimise käsitlust.

Järgnevates näidetes tuuakse välja kohtute põhjendusi nii konfiskeerimise kohaldamata jätmisele kui selle kohaldamata jätmisele. Näiteks on erinevates otsustes pandud vara laiendatud konfiskeerimises tõendamiskoormus nii prokurörile kui ka süüdistatavale. Kõikides otsustes ei ole konfiskeerimata jätmist põhjendatud. Kuna kohus võib kohtuotsuse kuulutamisel kuulutada vaid kohtuotsuse resolutiivosa, ei ole võimalik ka tagantjäreli selgitada kohtuotsuse põhjendusi – kohus võib kohtuotsust selgitada suuliselt.

3.1. Konfiskeerimata vara ning selle põhjendamine

Põhjendus puudub

Probleemsena võib eelkõige pidada seda, kui kohus on tuvastanud, et isik on küll kriminaaltulu saanud, kuid kuna seda ei ole arestitud, siis seda ka ei konfiskeeri. Järgneva näite puhul konfiskeeris kohus kahelt isikult raha vaid arestitud vara osas. Kuigi prokurör taotles suurema osa konfiskeerimist (läbi konfiskeerimise asendamise), ei selgu kohtuotsusest, miks konfiskeeriti vaid arestitud osa.

Kriminaalasjas nr 1-08-10162 oli tegu KarS § 375 ja 376 kuritegudega, kus prokurör taotles kolmelt süüdistatavalt kokku 1 101 343 krooni konfiskeerimist. Summast 180 412 krooni oli arestitud ning ülejäänud osas taotles prokurör konfiskeerimise asendamist ning summa süüdistatavatelt väljamõistmist. Kohtus vaieldi kriminaaltulu sisu üle, samuti selle üle, kas maksmata aktsiis kuulub konfiskeerimise alasse. Kohus mõistis kriminaaltulu KarS § 83¹ alusel välja vaid osas, mis oli arestitud; ühe süüdistatava puhul konfiskeeritigi taotletud summa ning ülejäänud tagastati, kahelt ülejäänud süüdistatavalt konfiskeeriti kogu summa. Samas puudub kohtuotsuses põhistus:

¹⁵ Silmas on peetud eelnõud 972 SE I (Kohtutäituri seaduse, karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, riigi õigusabi seaduse ja täitemenetluse seadustiku muutmise seadus), millega muudeti konfiskeerimise aluseid KarSis.

1. A osas taotleti vara konfiskeerimist summas 55 012 krooni ning see ka konfiskeeriti. A-le tagastati ülejäänud 219 848 krooni, mis oli temalt kriminaalmenetluse käigus arestitud.
2. B osas taotleti konfiskeerimist 333 380 krooni ulatuses, konfiskeeriti 50 230 krooni (arestitud raha). Kohus ei ole põhjendanud, miks mõisteti välja just selline summa ning missuguste kuriteoepisoodide osas pidas kohus kuritegeliku tulu tõendatuks.
3. C osas taotleti konfiskeerimist 712 951 krooni osas, konfiskeeriti 75 170 krooni (arestitud raha). Kohus ei ole ka C osas põhjendanud, miks mõisteti välja just selline summa ning missuguste kuriteoepisoodide osas pidas kohus kuritegeliku tulu tõendatuks.

Vara ja kuriteo vahelise seose puudumine

Kohus pani järgnevas näites (vara laiendatud konfiskeerimise puhul) raha ebaseadusliku päritolu tõendamise koormuse prokurörile.

Otsuses 1-09-16999 jäeti osaliselt raha konfiskeerimata seetõttu, et ei olnud tõendatud selle seos kuriteoga. Konfiskeerimist ei kohaldata varale, mille suhtes isik suudab tõendada, et see on omandatud õiguspäraselt saadud vahendite arvelt. Kohtuotsuse selgituste kohaselt ei ole võimalik hinnata A elatustaseme erinevust seoses tema legaalse sissetulekuga, mis annaks aluse kohaldada vara laiendatud konfiskeerimist KarS § 83² lg 1 alusel. Kohus tuvastas, et isik oli 2008. aastal deklareerinud tulu 21 315 krooni. Isikult konfiskeeriti raha seotuna konkreetse kuriteoga – 6 000 krooni. Enam kui 20 000 krooni tagastati A-le, sest kohtu hinnangul puudus alus selle seostamiseks kuritegudega.

Sarnaselt ei ole kriminaalasjas 1-09-15724 pidanud kohus ümberlükatuks süüdistatava väidet mitteametliku töötamise kohta (isikul legaalne sissetulek puudus). Kriminaalasjas 1-09-10079 jäeti konfiskeerimata kolmandale isikule kuuluv auto, sest puudusid tõendid, mis viitaksid sellele, et auto oleks ostetud süüdimõistetud isiku arvel.

3.2. Konfiskeeritud vara ning selle põhjendused

Vara laiendatud konfiskeerimist on mitmes üldmenetluse kriminaalasjas siiski nendes kriminaalasjades kohaldatud, kus kohtu hinnangul ei ole süüdistatav suutnud tõendada vara legaalset päritolu.

Kuriteo ning vara ajaline seotus

Kriminaalasjas 1-09-11493 kohaldatai vara laiendatud konfiskeerimist kahe isiku suhtes. Ühe legaalset sissetulekut mitteomava süüdistatava osas põhjendas kohus konfiskeerimist sellega, et isikult võeti raha ära mõni tund pärast suures koguses narkootilise aine omandamist ning edasiandmist. Kohtu hinnangul on seesuguse ajavahemiku puhul ilmne, et raha (100 krooni ning 300 dollarit) oli saadud narkootiliste ainete käitlemisest. Samas kriminaalasjas väitis teine süüdistatav, et temalt leitud raha (3 629 krooni) on osaks ema pangakontolt eelneval päeval võetud 10 000-st kroonist. Kuigi kohus jaatas võimalust, et isik võis tõesti ema pangakontolt 10 000 krooni võtta, ei peetud tõendatuks raha legaalset päritolu. Kohus pidas ka tema puhul ilmseks raha pärinemist narkootiliste ainete käitlemisest, kuivõrd raha võeti ära narkootilise

aine vedamise käigus. Mõlema isiku suhtes pidas raha mittelegaalset päritolu ilmseks ka ringkonnakohus.

Kuriteo olemus

Kriminaalasjas 1-08-1738 jättis maakohus konfiskeerimata süüdistavalt ning süüdistatava korterist leitud 23 970 krooni. Summast 5 670 krooni osas väitis isik seda ausa tööga teenitud olevat, ülejäänu osas väitis selle kuuluvat oma naisele. Ringkonnakohus tühistas lahendi konfiskeerimata jätmise osas. Ringkonnakohtu hinnangul lasub õiguspärase raha saamise tõendamiskoormus süüdistataval. Isik oli varem narkootiliste ainete käitlemise eest karistatud, legaalse sissetuleku osas andmed puudusid ning isik vabanes vanglast vähem kui 3 kuud enne kinnipidamist. Süüdistatavalt võeti ära enam kui 300-kordses suures koguses narkootilisi aineid – see ning kuriteo olemus andis ringkonnakohtule aluse eeldada, et raha on saadud kuriteo toimepanemise tulemusel.

Suutmatus tõendada vara legaalsel päritolu

Kriminaalasjas 1-08-3477 väitis süüdistatav, et osaliselt on raha saadud legaalselt: 14 350 euro osas väitis süüdistatav, et osaliselt on tegu pulmadeks saadud kingitusega ning osaliselt pulmadest üle jäänud rahaga. Samas oli süüdistatav väitnud varem seda, et pulmad korraldas narkootikumidest saadud rahadega. Samuti kaitses süüdistatav ainuisikuliselt temale kuuluva osaühingu kontol olevat summat (39 926,94) viidates selle legaalsele päritolule. Kohus pidas mõlemat väidet tõendamatuks. Ringkonnakohus põhjendas raha konfiskeerimist KarS § 83² lg 1 alusel muuhulgas sellega, et pulmadeks raha eurodes kinkimine ei ole tavapärane praktika, samuti ei olevat süüdistatav püüdnud näidata raha legaalsel päritolu nt abikaasa kutsumisega tunnistajaks. Osaühingu konto osas märkis kohus seda, et ainuisikuliselt süüdistatavale kuuluvas ettevõttes ei olnud panga kaudu toimunud sisuliselt mingeid tehinguid.

4. Täiendavad teemad

Lisaks eeltoodud kohtulahendite ning statistika analüüsile toodi intervjuudes välja mitmeid probleemkohti, millel ülevaate autor peab vajalikuks peatuda.

4.1. Arestitud vara müümine menetluse kestel

KrMS § 126 lg 2¹ ls 2 järgi võib vara võõrandada omaniku nõusolekuta juhul, kui see on vajalik hoidmaks ära vara väärtuse olulisel määral vähenemist. Samas ei pruugi intervjuueeritud menetlejate hinnangul praktikas nimetatud sätte alusel olla alati võimalik võõrandada vara, mille väärtus küll väheneb, kuid mitte kiiresti. Näitena võib tuua menetlused, kus arestitakse auto, mis seisab hoiuplatsil või parklas kogu menetluse kestel ka juhul, kui menetlus kestab mitu aastat. Sellisel juhul võib nt 300 000 krooni maksvast autost menetluse lõpus piltlikult öeldes rohi läbi olla kasvanud ning selle väärtus vähenenud 70 000 kroonile. Hoolimata konfiskeerimisest või selle kohaldamata jätmisest, saavad kahju nii riik kui ka isik, kellelt vara arestiti. Lisaks on vara puhul oluline ka hoiukulude suurus – autode aresti all hoidmine on menetlusasutusele kallis.

4.2. Konfiskeeritud vara realiseerimine

Ühes intervjuus toodi välja vajadus täpsemalt reguleerida korda, mis sätestab konfiskeeritud vara üleandmise maavalitsustele.¹⁶ Probleemina toodi välja juhtumid, mil konfiskeeritud vara (nt auto) on antud vastutavale hoiule süüdistatavale endale. Sellistel juhtudel olevat keeruline vara kättesaamine süüdistatavalt pärast kohtuotsuse jõustumist; süüdistataval ei ole kohustust vara maavalitsusele viia. Kui isikuga ei ole võimalik kontakteeruda ning kohaldada tema suhtes ka sundtoomist, muutub konfiskeeritud vara kättesaamine keeruliseks.

4.3. Arestitud vara hoidja

Kriminaalmenetluse seadustikus ei ole üks-üheselt selge, kus peaks hoidma asitõendeid, kui kriminaaltoimik saadetakse prokuratuuri või kohtusse. Uurimisasutuse menetlejate ning Siseministeeriumi ametnike poolt toodi välja, et KrMSi kohaselt peaks arestitud vara liikuma menetlusasutuste vahel koos kriminaaltoimikuga. KrMS § 222 lg 1 kohaselt edastatakse kohtueelse menetluse kokkuvõtte koostamise järgselt koos kriminaaltoimikuga prokuratuurile ka asitõendid. Samas peab KrMS § 153 lg 1 kohaselt märkima kohtueelse menetluse kokkuvõttesse ka asitõendite loetelu ning andmed nende asukoha kohta, samuti andmed konfiskeerimise tagamiseks arestitud objektide kohta. Eelnev ei anna tingimata alust arvata, et kohtueelse menetluse kokkuvõttega peaks tingimata prokuratuuri saatma ka kõik asitõendid. Mõistlikuks ei saa pidada ka olukorda, mil tuhandeid liitreid kütust vms tõstetakse ühest asitõendite laost teise.

4.4. Vara laiendatud konfiskeerimine majandusalastes kuritegudes

Karistusseadustikus nimetatud kuritegude loetelu, milles on võimaldatud vara laiendatud konfiskeerimine, ei peeta piisavaks. Mitme intervjuueeritud menetleja sõnul peaks võimaldama vara laiendatud konfiskeerimist ka maksukuritegudes – KarS-i paragrahvides 389¹ ja 389². Osad

¹⁶ Konfiskeeritud vara võõrandamise, üleandmise ja hävitamise, vara võõrandamisest saadud raha eelarvest seaduslikule valdajale tagastamise, asitõendite arvelevõtmise ja hävitamise, arestitud vara hoidmise, hindamise ja võõrandamise ning kiiresti riknevate asitõendite hindamise, võõrandamise ja hävitamise kord

menetlejad tõid välja ka vajaduse võimaldada vara laiendatud konfiskeerimist KarSi järgnevates paragrahvides: §§ 375, 375¹, 376, 376¹, kelmused.

4.5. Konfiskeerimine juriidiliselt isikult

Ühe probleemina tõstatati vara laiendatud konfiskeerimise võimaldamine juriidiliselt isikult. Kuna KarS § 83² kohaselt saab vara laiendatud konfiskeerimist kohaldada isikute suhtes, keda karistatakse üle 3-aastase vangistuse või kuni eluaegse vangistusega, ei ole võimalik juriidilisele isikule vara laiendatud konfiskeerimist kohaldada. Küll on aga võimalik kohaldada vara laiendatud konfiskeerimist juriidiliselt isikult kolmanda isikuna – st juhtudel, mil juriidiline isik on saanud vara täielikult või olulises osas toimepanija arvel, kingitusena või muul viisil turuhinnast oluliselt soodsamalt või kui kolmas isik teadis, et vara võõrandatakse talle konfiskeerimise vältimiseks. Seejuures võrdsustatakse juriidilise isiku juhtorgani liikme teadmine juriidilise isiku teadmisega. KarS § 83¹ alusel konfiskeeriti juriidilistelt isikutelt vara kolme kriminaalasja raames. Vara laiendatud konfiskeerimist juriidiliselt isikult kolmanda isikuna kohaldati kahe kriminaalasja raames (rahapesu ja maksukuriteod). Seetõttu on tegelikult ka kehtiva regulatsiooni järgi võimalik juriidiliselt isikult kolmanda isikuna vara konfiskeerida.